

คู่มือปฏิบัติงาน

การเตรียมเครื่องมือภายในห้องปฏิบัติการ
กระบวนการผลิตขั้นพื้นฐาน

นายณัฐชนน ศรีสุวรรณ

นักวิทยาศาสตร์

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

093-6578438

<https://engineering.tsu.ac.th/index.php>

คำนำ

ปัจจุบันคณะวิศวกรรมกรรมศาสตร์ได้มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการ กระบวนการผลิตขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นรายวิชาที่มุ่งเน้นให้นิสิตได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะเกี่ยวกับการผลิตในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งครอบคลุมกระบวนการผลิตที่หลากหลาย เช่น การตัด การกลึง การเจาะ และการเชื่อม รวมถึงกระบวนการอื่น ๆ ดังนั้นจึงมีเครื่องมือหลากหลายประเภทในห้องปฏิบัติการ ซึ่งเครื่องมือแต่ละประเภทมีลักษณะวิธีการใช้งานและการบำรุงรักษาที่แตกต่างกัน

โดยคู่มือเล่มนี้เป็นการแนะนำวิธีการและแนวทางปฏิบัติในการแยกประเภทเครื่องมือ การตรวจสอบความพร้อมของเครื่องมือและการบำรุงรักษาเครื่องมือหลังการใช้งานที่ถูกต้อง ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือ เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ผู้สนใจ และบุคคลทั่วไป หากมีข้อเสนอแนะประการใด ผู้จัดทำยินดีรับฟังข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพื่อจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป

(นายณัฐชนน ศรีสุวรรณ)

นักวิทยาศาสตร์

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้จัดทำ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
วัตถุประสงค์	1
ขอบเขต	1
สิ่งที่เกี่ยวข้อง/คำจำกัดความ	1
ผู้ปฏิบัติ	2
แผนผังกระบวนการปฏิบัติงาน	3
ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	5
การแยกประเภทของเครื่องมือ เครื่องจักรภายในห้องปฏิบัติการ	5
การตรวจสอบพร้อมของเครื่องมือแต่ละชนิด	5
การปฏิบัติงานตามหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ	8
บันทึกสถานะเครื่องมือในเอกสารรายการครุภัณฑ์	11

1.วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดทำคู่มือปฏิบัติงานด้านการเตรียมเครื่องมือภายในห้องปฏิบัติการเบื้องต้น
2. เพื่อให้ทราบรายละเอียดและขั้นตอนในการบำรุงรักษาเครื่องมือในห้องปฏิบัติการเบื้องต้น
3. เพื่อใช้เป็นเอกสารอ้างอิงในการทำงาน

2.ขอบเขต

ขอบเขตของคู่มือปฏิบัติงานเล่มนี้เขียนถึงวิธีการแยกประเภทเครื่องมือ การตรวจสอบความพร้อมของเครื่องมือและการบำรุงรักษาเครื่องมือหลังการใช้งาน สำหรับห้องปฏิบัติการกระบวนการผลิตขั้นพื้นฐาน

3.สิ่งที่เกี่ยวข้อง/คำจำกัดความ

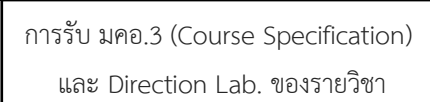
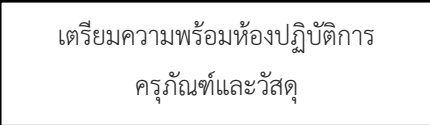
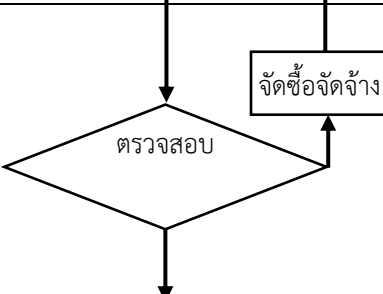
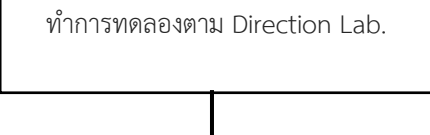
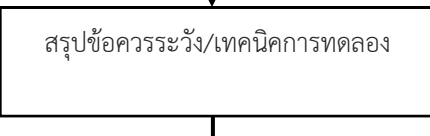
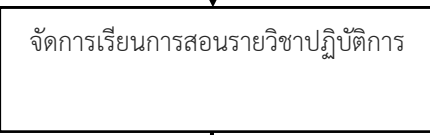

“ห้องปฏิบัติการ”	ในที่นี้หมายถึงสถานที่ซึ่งใช้สำหรับการเรียนการสอน การฝึกปฏิบัติของรายวิชา กระบวนการผลิตขั้นพื้นฐาน
“เครื่องมือวัด”	อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจวัดค่าต่าง ๆ ของปริมาณทางกายภาพ เช่น ความยาว ความกว้าง ความสูง น้ำหนัก ความดัน อุณหภูมิ หรือปริมาณไฟฟ้า เพื่อให้ได้ค่าที่แม่นยำและสามารถนำไปใช้ในงานต่าง ๆ
“เครื่องมือตัด”	อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการตัด หั่น หรือแยกวัสดุต่าง ๆ เช่น โลหะ ไม้ พลาสติก หรือวัสดุอื่น ๆ ให้มีขนาด รูปร่าง หรือความยาวตามที่ต้องการ โดยเครื่องมือตัดมีหลากหลายประเภท ขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้และลักษณะงานที่ต้องการ
“เครื่องมือเจาะ”	อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างรูบนวัสดุหลากหลายชนิด เช่น โลหะ ไม้ พลาสติก หรือคอนกรีต โดยเครื่องมือเหล่านี้ออกแบบมาเพื่อเจาะรูขนาดต่าง ๆ ตามความต้องการในการทำงาน เครื่องมือเจาะมีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับประเภทของงาน และวัสดุที่ใช้เจาะ
“เครื่องลบคม”	อุปกรณ์ที่ใช้ในการลบหรือขจัดคมที่เกิดขึ้นหลังจากการตัด เจาะ หรือการผลิตวัสดุ เพื่อให้ขอบหรือพื้นผิวเรียบเนียน ปลอดภัย และไม่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้งานหรือชิ้นงาน
“เครื่องเชื่อม MMA”	เครื่องเชื่อมไฟฟ้า MMA (Manual Metal Arc Welding หรือ SMAW) หรือเครื่องเชื่อมอินเวอร์เตอร์ เป็นเครื่องเชื่อมที่ใช้ความร้อนที่เกิดจากอาร์คระหว่างลวดเชื่อมหุ้มฟลักซ์ (Electrode) กับชิ้นงาน เป็นพลังงานในการเชื่อม โดยจะต้องต่อไฟตรงเข้าไปในตัวเพื่อสร้างพลังงานออกมา

4. ผู้ปฏิบัติ

- ผู้ปฏิบัติงานหลัก : นายณัฐชนน ศรีสุวรรณ
นักวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง
- ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง : อาจารย์ประจำหลักสูตรวิศวกรรมเครื่องกล
นิสิตระดับปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
นักวิจัย นักเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้อง

5.แผนผังกระบวนการปฏิบัติงาน

แผนผังกระบวนการปฏิบัติงาน (Work Flow)

แผนผังกระบวนการปฏิบัติงาน (Work Flow)					
ชื่อกระบวนการ		การเตรียมเครื่องมือในห้องปฏิบัติการกระบวนการผลิตขั้นพื้นฐาน			
ตัวชี้วัดที่สำคัญของกระบวนการ		ความพร้อมของเครื่องมือสำหรับการใช้งาน			
ลำดับ	ผังกระบวนการ	รายละเอียดงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	เอกสารที่เกี่ยวข้อง
1					
2		อาจารย์ผู้สอนแจ้งรายละเอียดของรายวิชาปฏิบัติการ(มคอ.3)	1 สัปดาห์	นักวิทยาศาสตร์	มคอ.3 วิชาที่มีการปฏิบัติการ
3		ดำเนินการเตรียมห้องปฏิบัติการ ครุภัณฑ์และวัสดุสำหรับใช้ในรายวิชาปฏิบัติการ	1 สัปดาห์	นักวิทยาศาสตร์	เอกสารประกอบการสอน
4		ตรวจสอบความถูกต้องของห้องปฏิบัติการ ครุภัณฑ์และวัสดุ หากห้องปฏิบัติการ ครุภัณฑ์และวัสดุไม่พร้อมหรือไม่เพียงพอให้ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง	1 ชม.	นักวิทยาศาสตร์	เอกสารประกอบการสอน
5		ดำเนินการทดลองตาม Direction Lab.	1 วัน	นักวิทยาศาสตร์	เอกสารประกอบการสอน
6		ดำเนินการสรุปรายชื่อควรระวัง/เทคนิคการทดลอง	1 วัน	นักวิทยาศาสตร์	เอกสารประกอบการสอน
7		จัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการ	3 ชม.	นักวิทยาศาสตร์/ อาจารย์	เอกสารประกอบการสอน
					

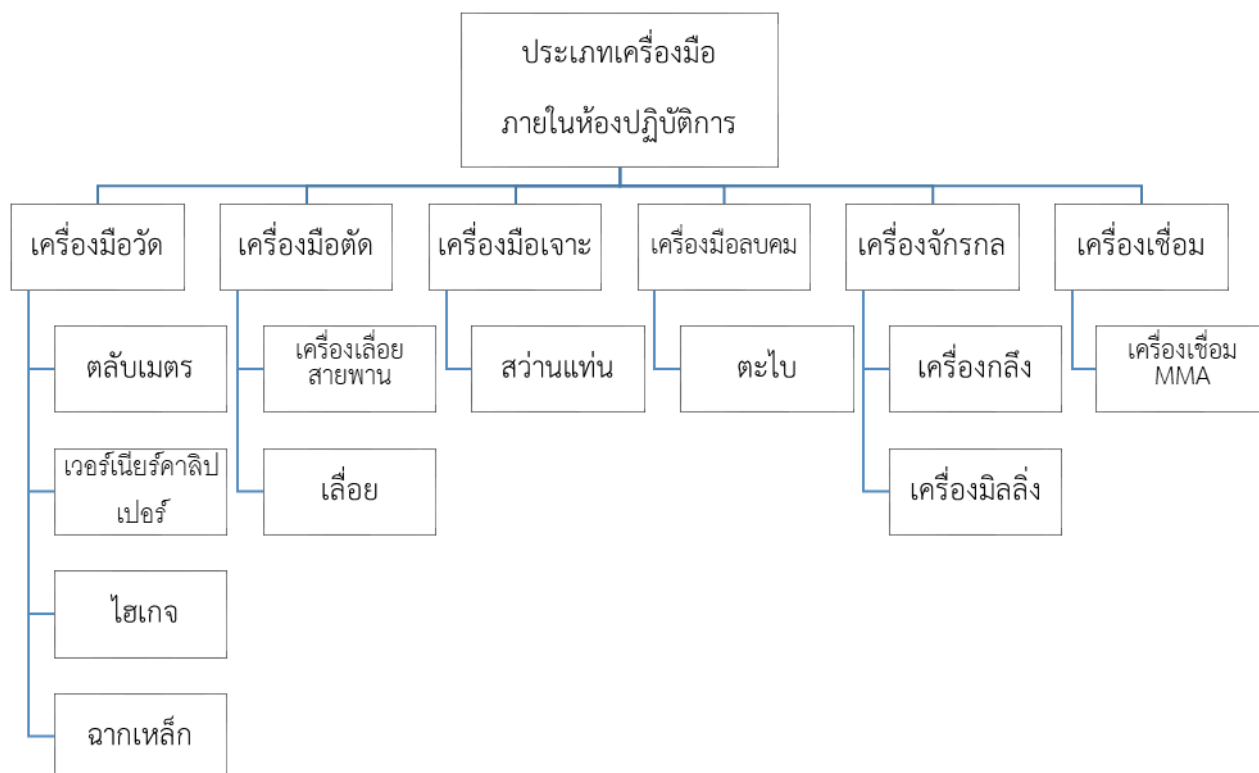
แผนผังกระบวนการปฏิบัติงาน (Work Flow)

ชื่อกระบวนการ		การเตรียมเครื่องมือภายในห้องปฏิบัติการกระบวนการผลิตขั้นพื้นฐาน			
ตัวชี้วัดที่สำคัญของกระบวนการ		ความพร้อมของเครื่องมือสำหรับการใช้งาน			
ลำดับ	ผังกระบวนการ	รายละเอียดงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	เอกสารที่เกี่ยวข้อง
8		ตรวจสอบความถูกต้องของห้องปฏิบัติการ ครุภัณฑ์และวัสดุหากมีความเสียหายเกิดขึ้นให้ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง	2 ชม.	นักวิทยาศาสตร์	เอกสารประกอบการสอน
9		จัดเก็บห้องปฏิบัติการและสรุปวัสดุคงเหลือ	1 วัน	นักวิทยาศาสตร์	เอกสารประกอบการสอน
10					

6. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

6.1 การแยกประเภทของเครื่องมือ เครื่องจักรภายในห้องปฏิบัติการ

เนื่องจากห้องปฏิบัติการรายวิชากระบวนการผลิตขั้นพื้นฐาน เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในคณะวิศวกรรมศาสตร์ ที่มุ่งเน้นให้นิสิตได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะเกี่ยวกับการผลิตในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งครอบคลุมกระบวนการผลิตที่หลากหลาย เช่น การตัด การกลึง การเจาะ และการเชื่อม รวมถึงกระบวนการอื่น ๆ ดังนั้นจึงมีเครื่องมือหลากหลายประเภทในห้องปฏิบัติการ โดยสามารถแบ่งประเภทหลัก ๆ ตามลักษณะการใช้งานได้ดังนี้

6.2 การตรวจสอบพร้อมของเครื่องมือแต่ละชนิด

การตรวจสอบความพร้อมใช้งานของเครื่องมือในห้องปฏิบัติการ เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากเพื่อความปลอดภัย ความแม่นยำ และควมมีประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน เนื่องจากอุปกรณ์ที่ไม่มีความพร้อมอาจทำให้เกิดผลการทดลองที่ผิดพลาดหรือเกิดอุบัติเหตุได้ ดังนั้น ควรตรวจสอบเครื่องมือทุกครั้งก่อนเริ่มปฏิบัติงาน โดยการตรวจสอบจะแตกต่างกันตามชนิดของอุปกรณ์ ดังนี้

1. เครื่องมือวัด (ตลับเมตร เวอร์เนียคาลิปเปอร์ ไฮเกจ ฉากเหล็ก)

การตรวจสอบความแม่นยำ

ตรวจสอบการตั้งศูนย์ก่อนใช้งาน ดูว่าเครื่องมืออยู่ในสถานะที่พร้อมใช้งานหรือไม่ โดยการตรวจสอบค่ามาตรฐานหรือการสอบเทียบ (Calibration) หากค่าที่แสดงไม่ตรงกับค่าจริง ควรสอบเทียบใหม่หรือส่งซ่อม

ความสะอาดและสภาพของอุปกรณ์

ตรวจดูว่าเครื่องมือสะอาด ไม่มีคราบหรือสิ่งสกปรกที่จะส่งผลต่อความแม่นยำ

การทำงานของกลไก

ตรวจสอบว่าส่วนประกอบ เช่น ตัวล็อค หรือปุ่มการทำงาน อยู่ในสภาพสมบูรณ์และทำงานได้อย่างถูกต้อง

2. เครื่องมือตัด (เครื่องเลื่อยสายพาน เลื่อย)

ตรวจสอบความคมของใบมีดหรือคมตัด

ใบมีดที่ทื่อจะทำให้การตัดไม่ได้คุณภาพและอาจทำให้เครื่องมือตัดติดขัดหรือเกิดความเสียหายได้ ตรวจสอบว่าใบมีดยังคงคมพอที่จะตัดชิ้นงานได้อย่างราบรื่น หากพบว่าคมทื่อ ควรลับหรือเปลี่ยนใบมีด

ตรวจสอบความมั่นคงของใบมีดหรือส่วนตัด

ตรวจสอบว่าใบมีดหรือตัวตัดยึดติดกับที่จับหรือโครงสร้างอย่างมั่นคง ไม่มีการหลวมหลุด ซึ่งอาจทำให้เกิดอันตรายระหว่างใช้งานได้

ตรวจสอบสภาพของมือจับและส่วนที่เคลื่อนไหว

มือจับและส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้งาน เช่น ด้ามจับ สกรูล็อก หรือเครื่องมือแบบที่ต้องจับมือ ต้องอยู่ในสภาพดี ไม่แตกหักหรือชำรุด หากมีการชำรุด ควรซ่อมแซมหรือเปลี่ยนก่อนใช้งาน ตรวจสอบว่ากลไกการเคลื่อนไหว เช่น ส่วนเปิด-ปิด หรือกลไกตัดทำงานได้อย่างสิ้นไหล ไม่มีติดขัด

ตรวจสอบสายไฟหรือการเชื่อมต่อไฟฟ้า (สำหรับเครื่องเลื่อยสายพาน)

ตรวจสอบว่าสายไฟไม่มีรอยขาดหรือรั่วซึม รวมถึงการเชื่อมต่อกับแหล่งจ่ายไฟอยู่ในสภาพดี เพื่อป้องกันการเกิดไฟฟ้าลัดวงจรหรืออุบัติเหตุไฟฟ้า ตรวจสอบว่าสวิตช์เปิด-ปิดทำงานปกติ และสายไฟไม่พันกันหรือชำรุด

3. เครื่องมือเจาะ (สว่านแท่น)

ตรวจสอบดอกสว่านหรือหัวเจาะ

ตรวจสอบดอกสว่านว่ามีความคมอยู่หรือไม่ หากดอกสว่านทื่อหรือมีรอยแตก ควรเปลี่ยนใหม่ทันที การใช้ดอกสว่านที่ทื่อจะทำให้การเจาะไม่เรียบ ทำให้ชิ้นงานเสียหาย และเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ ตรวจสอบว่าดอกสว่านไม่มีสนิมหรือคราบสกปรกที่จะส่งผลต่อความแม่นยำในการเจาะ

ตรวจสอบการยึดดอกสว่าน

ตรวจสอบว่าดอกสว่านยึดติดแน่นกับตัวเครื่องสว่านหรือหัวจับดอกสว่าน (Chuck) ไม่มีการหลวมคลอน การที่ดอกสว่านไม่ยึดแน่นอาจทำให้หลุดออกในขณะที่ใช้งานและทำให้เกิดอันตรายได้ หากใช้สว่านแบบมีหัวจับที่ใช้กุญแจ (Keyed Chuck) ให้ตรวจสอบว่ากุญแจอยู่ในสภาพดี และหัวจับสามารถล็อกดอกสว่านได้แน่น

ตรวจสอบความเรียบร้อยของสายไฟ

ตรวจสอบสายไฟว่ามีรอยฉีกขาดหรือเปลือกฉนวนลอกหรือไม่ สายไฟที่ชำรุดอาจทำให้เกิดไฟฟ้าลัดวงจรหรือไฟช็อตได้ ควรเปลี่ยนสายไฟที่เสียหายก่อนใช้งาน ตรวจสอบปลั๊กไฟและการเชื่อมต่อว่ามั่นคงดีหรือไม่ ไม่มีรอยชำรุดหรือหักงอ

4. เครื่องมือลบคม (ตะไบ)

ตรวจสอบสภาพของพื้นตะไบ

พื้นตะไบต้องคมและสะอาด พื้นของตะไบควรมีความคม ไม่มีรอยสึกกร่อนหรือสึกหรอมากเกินไป หากพื้นตะไบทื่อหรือมีเศษวัสดุติดอยู่ที่พื้น จะทำให้การตะไบไม่ได้ผลเท่าที่ควร และเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ ไม่มีการสึกหรออย่างรุนแรง ตรวจสอบว่าพื้นตะไบไม่สึกหรอจนเกินไป หากพบว่ามีพื้นหายไปหรือสึกมากเกินไป ควรเปลี่ยนตะไบใหม่

ตรวจสอบสภาพของด้ามจับ

ด้ามจับต้องแน่นและไม่หลวม: ตรวจสอบว่าด้ามจับของตะไบยึดติดกับตัวตะไบอย่างแน่นหนา ไม่มีการหลวมคลอนหรือโยก ซึ่งจะช่วยให้การตะไบมีความปลอดภัยมากขึ้นด้ามจับไม่ชำรุดหรือแตกร้าว: ตรวจสอบว่าด้ามจับไม่มีรอยแตกหรือชำรุด หากพบว่าเสียหาย ควรเปลี่ยนด้ามจับใหม่ เพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการใช้งาน

5. เครื่องจักรกล (เครื่องกล เครื่องมิลลิ่ง)

ตรวจสอบระบบยึดจับชิ้นงานปลະเครื่องมือตัด

ตรวจสอบว่าหัวจับ (Chuck) ของเครื่องกลึงสามารถยึดจับชิ้นงานได้อย่างมั่นคง ไม่หลวมและไม่มีการสีกหรือของพื้นจับ ตรวจสอบสภาพของเครื่องมือตัด เช่น ดอกมิลลิ่ง (Milling Cutter) ว่ายังคมและไม่มีรอยแตกหรือสีกหรือ หากพบว่าเครื่องมือที่อ ควรทำการลับหรือเปลี่ยนใหม่ ตรวจสอบการยึดจับดอกมิลลิ่งให้มั่นคงและไม่มีการคลอน

ตรวจสอบระบบหล่อลื่น

ตรวจสอบระดับน้ำมันหล่อลื่นในถังน้ำมันว่ามีเพียงพอหรือไม่ ตรวจสอบระบบปั้มน้ำมันและสายหล่อลื่นว่ายังทำงานได้ปกติ และไม่มีรอยรั่ว

ทดสอบการเคลื่อนที่ของแท่นเครื่อง (Carriage Movement)

ตรวจสอบการเคลื่อนที่ของแท่นเครื่องไปตามแกน X และ Z ว่าเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่มีการติดขัดหรือเบียดเสียด ตรวจสอบว่าการปรับระยะตัดแม่นยำและสอดคล้องกับการตั้งค่าที่กำหนด

ตรวจสอบระบบไฟฟ้าและปุ่มควบคุม

ตรวจสอบระบบไฟฟ้าว่าทำงานได้ปกติ โดยเฉพาะปุ่มเปิด-ปิด และปุ่มหยุดฉุกเฉิน (Emergency Stop) ตรวจสอบหน้าจอแสดงผลหรือตัวควบคุมต่าง ๆ ว่าทำงานได้ถูกต้องและไม่มีปัญหา

6. เครื่องมือเชื่อม (เครื่องมือ MMA)

ตรวจสอบอุปกรณ์จับยึดรูปเชื่อม (Electrode Holder)

ตรวจสอบการยึดรูปเชื่อมว่ามั่นคง และไม่มีการหลวม หากตัวจับยึดชำรุดหรือจับรูปเชื่อมไม่แน่น ควรเปลี่ยนใหม่ทันที ตรวจสอบสายเชื่อมที่ต่อกับตัวหนีบรูปเชื่อมว่ามีความมั่นคง ไม่มีรอยแตกหรือการสีกกร่อนของสายไฟ

ตรวจสอบสายไฟและขั้วต่อไฟฟ้า

ตรวจสอบสายไฟหลักว่าไม่มีรอยฉีกขาด หรือสีกหรือ สายไฟที่ชำรุดอาจทำให้เกิดไฟฟ้ารั่วหรือไฟฟ้าลัดวงจรได้ ตรวจสอบว่าปลั๊กไฟอยู่ในสภาพดี ไม่มีรอยไหม้หรือหัก และการเชื่อมต่อกับแหล่งจ่ายไฟแน่นหนา ตรวจสอบขั้วต่อสายไฟที่ใช้ต่อกับตัวหนีบรูปเชื่อม (Electrode Holder) และสายดิน (Earth Clamp) ว่าแน่นหนา ไม่มีการหลวมคลอนหรือการสีกกร่อน

ตรวจสอบกระแสไฟฟ้า (Ampere) การปรับกระแสไฟและการทำงานของพัดลม

ตรวจสอบระบบการปรับกระแสไฟของเครื่องมือเชื่อมว่าสามารถปรับได้ตามค่าที่กำหนด และแสดงผลได้ถูกต้อง การปรับกระแสไฟที่ไม่แม่นยำอาจทำให้เกิดปัญหาในการเชื่อมได้ ตรวจสอบการทำงานของมิเตอร์วัดกระแสไฟว่าแสดงผลถูกต้องตามค่าที่ตั้งไว้ ตรวจสอบพัดลมระบายความร้อนที่ติดตั้งในเครื่องมือเชื่อมว่าเปิดทำงานได้ปกติ ไม่มีเสียงดังผิดปกติ หรือการติดขัด

6.3 การปฏิบัติงานตามหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้นิสิตได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังช่วยเสริมความเข้าใจในเนื้อหาทางทฤษฎีให้มีความชัดเจนมากขึ้น การดำเนินการในห้องปฏิบัติการต้องปฏิบัติตามคำสั่งและขั้นตอนอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่แม่นยำ และมีความปลอดภัยสูงสุด ดังนั้นก่อนการจัดการเรียนการสอน นักวิทยาศาสตร์ต้องทดลองปฏิบัติตาม Direction Lab เพื่อให้เข้าใจวิธีการปฏิบัติการและให้ได้ผลปฏิบัติตาม Direction Lab ในบทต่าง ๆ ซึ่งในรายวิชากระบวนการผลิตขั้นพื้นฐานจะมีหน่วยปฏิบัติการดังต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อปฏิบัติการ
ปฏิบัติการที่ 1	เครื่องมือวัดและตรวจสอบ
ปฏิบัติการที่ 2	งานเลื่อย
ปฏิบัติการที่ 3	งานตะไบ
ปฏิบัติการที่ 4	งานเครื่องมือกลเบื้องต้น
ปฏิบัติการที่ 5	งานเจาะ
ปฏิบัติการที่ 6	งานประกอบชิ้นงาน
ปฏิบัติการที่ 7	งานเชื่อม

หลังจากทดลองปฏิบัติตาม Direction Lab ของแต่ละหน่วยปฏิบัติการแล้วจะทราบถึงเทคนิคการทดลองและข้อควรระวังในแต่ละหน่วยปฏิบัติการ โดยนักวิทยาศาสตร์จะสรุปข้อมูลที่ได้ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้เป็นอย่างดี ความเรียบร้อย ความปลอดภัยและนิสิตได้รับความรู้จากการเรียนการสอนอย่างถูกต้อง

6.4 การบำรุงรักษาเครื่องมือแต่ละชนิดหลังการใช้งาน

การบำรุงรักษาเครื่องมือเป็นกระบวนการสำคัญเพื่อให้เครื่องมือทำงานได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพในระยะยาว ซึ่งการบำรุงรักษาเครื่องมือแต่ละชนิดมีขั้นตอนปฏิบัติที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือวัด (ตลับเมตร เวอร์เนียคาลิปเปอร์ ไฮเกจ ฉากเหล็ก)

การทำความสะอาด

ควรทำความสะอาดเครื่องมือวัดหลังการใช้งานทุกครั้ง เพื่อป้องกันสิ่งสกปรกและสารเคมีที่อาจทำให้เครื่องเสียหายได้ ใช้ผ้าแห้งหรือน้ำยาทำความสะอาดที่เหมาะสมกับประเภทของเครื่องมือ

การเก็บรักษา

เก็บเครื่องมือวัดในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หลีกเลี่ยงการเก็บในที่ร้อนหรือชื้นเกินไป เนื่องจากอาจทำให้วัสดุเสื่อมสภาพหรือความแม่นยำลดลง

การตรวจสอบสภาพ

ควรตรวจสอบสภาพของเครื่องมือวัดก่อนใช้งานทุกครั้ง หากพบว่ามีส่วนที่เสียหาย เช่น รอยร้าว หรือการเสื่อมสภาพ ควรนำไปซ่อมแซมหรือเปลี่ยนใหม่

2. เครื่องมือตัด (เครื่องเลื่อยสายพาน เลื่อย)

ทำความสะอาดหลังการใช้งาน

หลังการใช้งาน ควรทำความสะอาดเศษวัสดุที่ติดอยู่บนใบมีดหรือคมตัด เช่น เศษโลหะหรือเศษไม้ เพื่อป้องกันการกัดกร่อนและการสะสมของคราบสกปรก ซึ่งอาจทำให้การตัดไม่ราบรื่น

การลับคม

เครื่องมือตัดจะสูญเสียความคมไปเมื่อใช้งานไปนาน ๆ ดังนั้นการลับคมเป็นประจำจะช่วยให้เครื่องมือยังคงประสิทธิภาพในการตัดที่ดี ควรใช้เครื่องมือหรือหินลับที่เหมาะสมกับชนิดของใบมีด

การหล่อลื่น

สำหรับเครื่องมือตัดที่มีชิ้นส่วนเคลื่อนที่หรือใบมีดหมุน ควรหล่อลื่นจุดหมุนเพื่อให้เครื่องทำงานได้อย่างราบรื่น และป้องกันการสึกหรอของชิ้นส่วน

การเก็บรักษา

เก็บเครื่องมือตัดในที่แห้งและปราศจากความชื้น เพื่อป้องกันการเกิดสนิม ควรจัดเก็บในที่ที่เหมาะสมและป้องกันใบมีดหรือคมตัดจากการสัมผัสสิ่งอื่น ๆ ที่อาจทำให้เกิดความเสียหาย

3. เครื่องมือเจาะ (สว่านแท่น)

การทำความสะอาดเครื่องมือเจาะ

หลังการใช้งาน ควรทำความสะอาดเศษวัสดุที่ติดอยู่กับดอกสว่านและบริเวณรอบ ๆ เครื่องมือเจาะ เช่น เศษโลหะหรือเศษไม้ เพื่อป้องกันการสะสมของคราบสกปรกที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในครั้งถัดไป ใช้แปรงหรือผ้านุ่มเช็ดทำความสะอาดชิ้นส่วนต่าง ๆ ของเครื่องมือเจาะ

การตรวจสอบดอกสว่าน

ควรตรวจสอบดอกสว่านหลังการใช้งานทุกครั้งเพื่อดูว่ามีความคมหรือไม่ หากดอกสว่านที่อหรือมีรอยแตกควรลับคมหรือเปลี่ยนดอกสว่านใหม่ เพื่อให้การเจาะมีประสิทธิภาพสูงสุด หากดอกสว่านเริ่มสึกหรอหรือเสียรูป ควรเปลี่ยนดอกสว่านใหม่ทันทีเพื่อป้องกันการเสียหายต่อชิ้นงานและเพิ่มความแม่นยำในการเจาะ

การหล่อลื่น

ตรวจสอบจุดหมุนต่าง ๆ ของเครื่องเจาะ เช่น แกนหมุน หรือจุดที่มีการเคลื่อนไหว หากพบว่ามีฝุ่นหรือติดขัด ควรทำการหล่อลื่นเพื่อให้เครื่องทำงานได้อย่างราบรื่น หลีกเลี่ยงการสึกหรอของชิ้นส่วนการใช้สารหล่อลื่นที่เหมาะสมช่วยลดการเสียดสีและช่วยป้องกันความร้อนสะสมในระหว่างการใช้งาน

การตรวจสอบระบบไฟฟ้า (สำหรับสว่านแท่น)

ตรวจสอบสายไฟและปลั๊กไฟว่ามีรอยแตกหรือสายขาดหรือไม่ หากพบความเสียหายควรซ่อมแซมหรือเปลี่ยนสายไฟทันที เพื่อป้องกันการเกิดไฟฟ้าลัดวงจร ตรวจสอบสวิตช์ควบคุมว่าอยู่ในสภาพดีหรือไม่ หากพบว่าสวิตช์ใช้งานไม่ได้ ควรเปลี่ยนใหม่เพื่อความปลอดภัย

4. เครื่องมือลบคม (ตะไบ)

ทำความสะอาดหลังการใช้งาน

หลังใช้งาน ควรทำความสะอาดเศษวัสดุที่ติดอยู่บนเครื่องมือลบคม เช่น เศษโลหะ เศษพลาสติก หรือเศษวัสดุอื่น ๆ โดยใช้แปรงหรือผ้าเช็ดเครื่องมือให้สะอาด เพื่อป้องกันการสะสมของคราบสกปรกและการกัดกร่อน

การตรวจสอบคอมลป

ควรตรวจสอบคอมลปของเครื่องมือทุกครั้งหลังใช้งาน หากพบว่าคมเริ่มทื่อหรือมีรอยแตก ควรลับคมหรือเปลี่ยนใบมีดใหม่ เพื่อให้การลบคมมีประสิทธิภาพ

การจัดเก็บ

เก็บเครื่องมือลบคมในที่แห้งและปราศจากความชื้น เพื่อป้องกันการเกิดสนิม และจัดเก็บในที่ที่ปลอดภัย โดยแยกเครื่องมือออกจากวัตถุอื่น ๆ ที่อาจกระทบกับคมหรือทำให้เครื่องมือเสียหาย

5.เครื่องจักรกล (เครื่องกล เครื่องมิลลิ่ง)

การทำความสะอาดเครื่องจักร

เครื่องกลึง หลังการใช้งานควรทำความสะอาดเครื่องจักรโดยเฉพาะการกำจัดเศษโลหะและฝุ่นที่ติดอยู่บริเวณแทนเครื่อง หัวจับ และแกนหมุน ใช้แปรงหรือเครื่องดูดฝุ่นในการกำจัดเศษเหล่านี้

เครื่องมือลึง ควรทำความสะอาดเศษโลหะที่เกิดจากการกัดชิ้นงาน โดยเฉพาะรอบๆ โต๊ะจับชิ้นงานและเครื่องมือกัด การใช้ลมเป่าหรือแปรงช่วยทำความสะอาดเศษวัสดุเป็นวิธีที่ดี แต่ควรระวังไม่ให้เศษโลหะไปติดในชิ้นส่วนเคลื่อนที่

การหล่อลื่น

เครื่องกลึง หมั่นตรวจสอบและเติมน้ำมันหล่อลื่นที่แกนหมุน เกลียวนำ และรางเลื่อน เพื่อให้การเคลื่อนที่ของชิ้นส่วนเหล่านี้เป็นไปอย่างราบรื่น หลีกเลี่ยงการเกิดการเสียดสีหรือสึกหรอ

เครื่องมือลึง ควรหล่อลื่นจุดหมุนต่าง ๆ ของเครื่อง เช่น รางเลื่อนโต๊ะงาน แกนหมุน รวมถึงหัวจับเครื่องมือ และควรตรวจสอบปริมาณน้ำมันหล่อลื่นอัตโนมัติว่าทำงานได้อย่างปกติ

การตรวจสอบชิ้นส่วนและสภาพเครื่องจักร

เครื่องกลึง ตรวจสอบชิ้นส่วนที่เคลื่อนที่ได้ เช่น หัวจับ แกนหมุน และรางเลื่อน ว่ามีความคลอนหรือสึกหรอหรือไม่ หากพบว่ามีสภาพผิดปกติ ควรซ่อมแซมหรือเปลี่ยนชิ้นส่วนทันที

เครื่องมือลึง ตรวจสอบหัวกัดและแกนหมุนว่ามีการเสียหายหรือสึกหรอหรือไม่ เช่น การกัดเซาะหรือเสียรูป ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความแม่นยำในการทำงาน

การเก็บรักษาและปิดเครื่องอย่างเหมาะสม

หลังจากใช้งานเสร็จ ควรปิดเครื่องจักรอย่างถูกวิธี เช่น ปิดระบบไฟและน้ำมันหล่อลื่น จากนั้นคลุมเครื่องด้วยผ้า เพื่อป้องกันฝุ่นและเศษวัสดุไม่ให้ตกลงไปในชิ้นส่วนเครื่องจักร

6.เครื่องมือเชื่อม (เครื่องเชื่อม MMA)

การทำความสะอาดเครื่องเชื่อม

หลังใช้งาน ควรทำความสะอาดตัวเครื่องโดยเฉพาะบริเวณหัวเชื่อมและสายเชื่อม เพื่อลดการสะสมของเศษโลหะ ฝุ่น หรือคราบสกปรกที่อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงานในครั้งถัดไป ใช้แปรงลวดหรือแปรงที่เหมาะสมสำหรับทำความสะอาดหัวเชื่อม และหากมีการสะสมของเศษโลหะที่หัวเชื่อมมาก

การตรวจสอบหัวเชื่อมและสายเชื่อม

ตรวจสอบหัวเชื่อมว่ามี การสึกหรอหรือเสียหายหรือไม่ หากพบรอยแตก ร้าวหรือการชำรุด ควรเปลี่ยนหัวเชื่อมใหม่ทันที เพื่อให้การเชื่อมมีคุณภาพและป้องกันอันตรายตรวจสอบสายเชื่อมว่ามีรอยขาดหรือฉีกขาดหรือไม่ สายเชื่อมที่มีปัญหาอาจทำให้เกิดการลัดวงจรหรือประสิทธิภาพการเชื่อมลดลง ควรเปลี่ยนสายที่เสียหายโดยเร็ว

การตรวจสอบระบบไฟฟ้าและอุปกรณ์ควบคุม

ตรวจสอบสายไฟและปลั๊กไฟว่ามีรอยแตกหรือเสียหายหรือไม่ รวมถึงตรวจสอบความสะอาดของหน้าสัมผัสไฟฟ้าของตัวเครื่องเพื่อป้องกันการลัดวงจรหรือการเชื่อมที่ไม่มีประสิทธิภาพ

ตรวจสอบอุปกรณ์ควบคุม เช่น ปุ่มปรับกระแสไฟหรือหน้าจอบควบคุม เพื่อให้มั่นใจว่าอุปกรณ์เหล่านี้ทำงานได้อย่างปกติและไม่เสียหาย

6.5 บักทึกสถานะเครื่องมือในเอกสารรายการครุภัณฑ์

เมื่อทำการตรวจสอบเครื่องมือหลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนการสอนในรายวิชากระบวนการผลิตขั้นพื้นฐานแล้ว จำเป็นต้องบันทึกสถานะความพร้อมในการใช้งานของเครื่องมือในเอกสารรายการครุภัณฑ์ทุกครั้ง หากพบว่าเครื่องมือชำรุด ควรดำเนินการซ่อมแซมทันที เพื่อให้มีเครื่องมือพร้อมใช้งานเพียงพอสำหรับการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

เครื่องมือวัดพื้นฐาน						
63101101-0073101-0073-0010001						
ลำดับ	ชื่อรายการ	รหัสครุภัณฑ์	สถานที่	สถานะ	หมายเหตุ	
1	ไฮกอนบดสี-เคาเตอร์	63101101-0073101-0073-0010001/1	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
2	เทอร์มิสเตอร์แบบสเกล	63101101-0073101-0073-0010001/2	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/3	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/4	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/5	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/6	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/7	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/8	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/9	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/10	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/11	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
3	ไมโครสเก็ท	63101101-0073101-0073-0010001/12	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/13	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/14	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/15	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/16	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/17	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/18	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/19	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		
	*	63101101-0073101-0073-0010001/20	ห้องฝึกอาชีพ	พร้อมใช้งาน		

ตัวอย่างเอกสารรายการครุภัณฑ์